Jaarverslag 2017

Knooppunt Kerken en Armoede

Knooppunt Kerken en Armoede

Het Knooppunt Kerken en Armoede is een projectalliantie met de volgende deelnemers:

- **Raad van Kerken in Nederland**
- **Protestantse Kerk in Nederland / Kerk in Actie**
- **Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad namens de Rooms-Katholieke Kerk**
- **MissieNederland**
- **Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland**
- **Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt**
- **Nederlands Gereformeerde Kerken**
- **Leger des Heils**
- **Mariënburgvereniging**

Financieel dragen ook bij:

- **Sobriëtas - Katholieke matigheidsbeweging**
- **Gezamenlijke religieuzen in Nederland via KNR - Projecten in Nederland (PIN)**
- **Bisdom Groningen-Leeuwarden**

Knooppunt Kerken en Armoede

Voorwoord

Woorden zijn inflatiegevoelig en voor meer uitleg vatbaar. We merken dat als we spreken over 'armoede', over 'onrecht' en 'gebrek'. De één denkt bij armoede aan iemand die voedsel uit vuilnisbakken bij elkaar scharrelt. De ander ziet bij armoede een gebroken gezin voor zich waarvan de kinderen niet naar een sportvereniging kunnen. Weer andere mensen menen dat armoede amper voorkomt en ze zeggen: "In Nederland kom je toch geen armoede tegen?"

Je moet blijkbaar scherpe ogen hebben om de situatie onder ogen te zien, en je moet ook over een heldere analytische geest beschikken om tot een goede interpretatie te komen. Alleen al om je daarin te oefenen is het zinvol dat organisaties zoals het Knooppunt Kerken en Armoede een jaarverslag maken. Als je de activiteiten leest, kun je jezelf de vraag stellen: "Wist ik wel dat die hulp, die aandacht in Nederland noodzakelijk is, om daarmee hele groepen binnen boord van de samenleving te houden?"

Als je kijkt over langere periodes, zie je dat kinderen niet doorleren, hoewel ze er intellectueel toe in staat zijn. Ze groeien op in milieus waar onvoldoende financiële en emotionele middelen worden vrijgemaakt om te investeren in verdere scholing. Je ziet ook dat er huishoudens zijn waar mensen ogenschijnlijk uit de gevarenzone van de armoede geraken om er dan na een paar jaar toch weer in terug te vallen.

De kerken proberen eerlijk en altruïstisch een bijdrage te leveren aan de beeldvorming over armoede. Ze hebben geen direct maatschappelijk eigenbelang. Zij kunnen een benadering kiezen in oprechte loyaliteit met de mensen die in de knel geraken. Die solidariteit levert eigen verhalen op. De diaconale invalshoek helpt de lezer van dit jaarverslag om naast de verhalen van de politiek, het bedrijfsleven en allerlei belangenorganisaties zich een redelijk waarheidsgetrouw beeld te vormen van hoe het er met de armoede in Nederland voor staat.

In de Bijbel zijn het vooral de profeten die zo'n onbevangen invalshoek kiezen. "Jullie vertrappen de zwakken en eisen een deel van hun graan op", foetert de profeet Amos tegen zijn tijdgenoten, die zich van geen kwaad bewust schijnen te zijn. Soms is er een derde nodig om je te wijzen op bizarre verhoudingen. We hopen dat de lezer gestimuleerd door dit jaarverslag, zichzelf opnieuw de vraag stelt of wij ons samen voldoende inzetten voor rechtvaardige verhoudingen.

Klaas van der Kamp,
lid stuurgroep Knooppunt Kerken en Armoede en algemeen secretaris Raad van Kerken in Nederland
mei 2018

Het Knooppunt Kerken en Armoede

In 2015 kregen de plannen voor een nieuw interkerkelijk Knooppunt Kerken en Armoede steeds meer gestalte. Begin 2016 vond de officiële start plaats met een bijeenkomst 'Betrokkenheid troef' en de presentatie van de gelijknamige brochure. er volgden diverse andere activiteiten en uitgaven, en eind 2016 werd besloten in ieder geval in 2017 door te gaan met het Knooppunt.

Missie en visie

De missie van het Knooppunt Kerken en Armoede is het verbinden en versterken van de landelijke en lokale oecumenische inzet van kerken en diaconale organisaties bij het bestrijden van armoede in Nederland en deze zichtbaar maken. Deze inzet staat in een diaconale traditie van barmhartige ondersteuning aan mensen in armoede en het samen met hen opkomen voor hun rechten zodat ze volwaardig deel zijn van en hun bijdrage kunnen leveren aan onze samenleving. Het Evangelie is hierbij een bron van handelen en motiveert het streven naar een solidaire en rechtvaardige samenleving waarin ieder mens meetelt.

We hopen dat de lezer gestimuleerd door dit jaarverslag, zichzelf opnieuw de vraag stelt of wij ons samen voldoende inzetten voor rechtvaardige verhoudingen

Het Knooppunt Kerken en Armoede

- ondersteunt de krachtenbundeling van kennis, expertise en inzet van landelijk en lokaal betrokken kerken en diaconale organisaties op het gebied van armoedebestrijding,
- brengt de lokale en landelijke diaconale inzet tegen armoede in kaart en bouwt een netwerk op waarin inspirerende praktijken gedeeld worden,
- ondersteunt de vergroting van de kwaliteit en relevantie van deze diaconale inzet, stimuleert innovatie en kennisdeling,
- verbindt kerken en diaconale organisaties zodat gezamenlijk, in bredere (gelegenheid)allianties, armoede tegen wordt gegaan in onze samenleving.

www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

Digitaal knooppunt

Een belangrijke taak die het Knooppunt zich heeft gesteld is het bieden van een digitaal platform waar met name mensen die actief zijn op het diaconale erf informatie, voorbeelden, werkwijzen, uitwisseling en inspiratie kunnen vinden voor de strijd tegen armoede in Nederland.

Website

De website van het Knooppunt Kerken en Armoede biedt informatie over de organisatie, over landelijke en plaatselijke initiatieven, over het Armoedeonderzoek van de kerken, over achtergronden, feiten en cijfers rond armoede in Nederland. Ook wordt regelmatig een column, gedicht of andere inspirerende tekst toegevoegd. Ook zijn de periodiek uitgegeven nieuwsbrieven er op te vinden.

De bezoekersaantallen van de site zijn in 2017 enorm gestegen ten opzichte van 2016. Trok de site in 2016 nog bijna 28.000 unieke bezoekers, in 2017 waren dat er bijna 66.000. Dat zijn gemiddeld 5.489 unieke bezoekers per maand, die ruim 126.000 keer de site bezochten en daarbij ruim 1,1 miljoen pagina's bekeken. Het aantal 'hits' bedroeg ruim 1,5 miljoen.

Nieuwsbrief

In 2016 ontvingen de abonnees 7 digitale nieuwsbrieven. In deze nieuwsbrieven krijgen de lezers informatie over activiteiten van het Knooppunt en van andere landelijke en plaatselijke (kerkelijke) organisaties die actief zijn tegen armoede in Nederland. Ook worden onderzoeksrapporten, achtergrondartikelen, actuele acties en cijfers en feiten over armoede in Nederland onder de aandacht gebracht.
Een vaste rubriek wordt gevormd door beschrijvingen van plaatselijke kerkelijke initiatieven tegen armoede. Dit is een voortzetting en uitbreiding van de verzameling die bijeengebracht werd in de bundel 'Betrokkenheid troef'.
Een andere vaste rubriek bestaat uit een gedicht of andere tekst ter inspiratie.

Het aantal abonnees op de nieuwsbrief groeide van 680 aan het eind van 2016 naar 800 eind 2017.

Contact

info@knooppuntkerkenenarmoede.nl
www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

Regionale expertise-bijeenkomsten

Regiobijeenkomsten Samen tegen armoede

Tussen 31 maart en 1 juni 2017 heeft het Knooppunt Kerken en Armoede vier regionale bijeenkomsten gehouden onder het motto 'Samen tegen armoede'. Eén van de aanleidingen was het onderzoek 'Armoede in Nederland' dat de kerken eind oktober 2016 presenteerden.
Er blijkt zoveel hulp verleend te worden vanuit de kerken, er zijn zoveel verschillende initiatieven en er zijn zoveel vrijwilligers betrokken bij die hulp, dat het bijeenbrengen van die mensen een goed idee leek. Getuige de vele waarderende reacties van deelnemers, klopte dat ook. Op de avonden was er een goede mix van mensen die al gepokt en gemazeld zijn in het kerkelijk werk tegen armoede en anderen die er nog hun weg in zoeken.

De belangrijkste doelen van deze bijeenkomsten waren informatievoorziening, uitwisseling, bemoediging en het stimuleren van samenwerking. Er is steeds meer werk aan de winkel op het terrein van kerkelijke armoedebestrijding en schuldhulp, terwijl dat werk op het bordje ligt van een afnemend aantal vrijwilligers. Daarmee krijgt samenwerking tussen kerkgenootschappen, verschillende initiatieven als voedselbanken, noodfondsen en schuldhulpverlening, en met gemeente en instellingen een steeds grotere meerwaarde en urgentie.

Tijdens de bijeenkomsten krijgen deelnemers veel 'gereedschappen' aangereikt en brengen ze hun eigen oplossingen en ervaringen in. Het onderlinge netwerken begint gelijk al bij de ontspannen start met soep en broodjes. In de workshops krijgt dat nog meer inhoud.

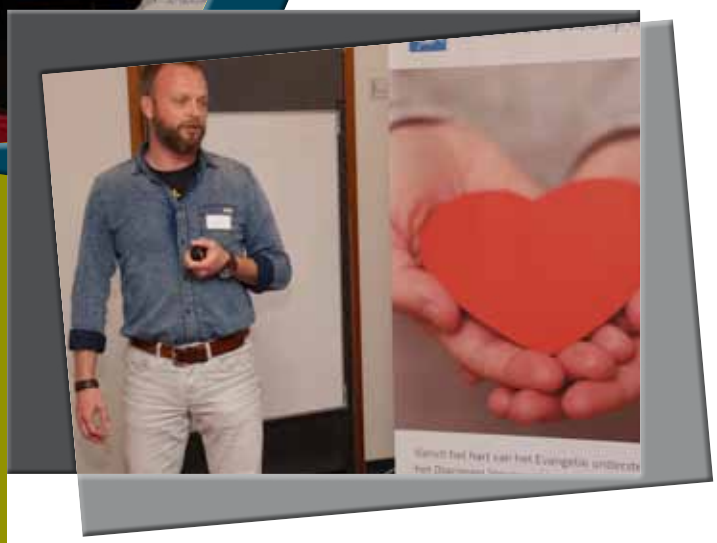

Kerk krimpt, hulp groeit

In het openingsdeel van de bijeenkomsten wordt verteld over het onderzoek naar diaconale hulp, dat door de gezamenlijke kerken in 2016 is uitgevoerd. De hoeveelheid hulp stijgt, ondanks forse krimp van de kerken. Er is dus echt wel wat aan de hand, en de kerkelijke inzet tegen armoede blijkt niet alleen uit het onderzoek, maar ook uit de grote betrokkenheid van de aanwezigen bij 'Samen tegen armoede'.

Voorbeelden van samenwerking

In het plenaire deel van de bijeenkomsten werd telkens een inspirerend voorbeeld uit de regio gepresenteerd.
In 'West' is dat het Pact Sam Sam uit Amersfoort. In regio Zuid wordt de 'Diaconie in oecumenisch verband' uit Nuenen gepresenteerd. In de regio's Noord en Oost vertelt Egbert Fokkema over een initiatief in Noord-Friesland, waar drie jaar lang een diaconaal vertrouwenspersoon actief was.

Armoede en de kerken

In de workshop 'Armoede en de kerken' komen veel voorbeelden aan de orde en zijn er waardevolle tips over de aanpak als je wat wilt betekenen voor mensen in je omgeving die de eindjes niet meer aan elkaar kunnen knopen. Een veel terugkerende vraag is: hoe kun je de contacten leggen, waar vind je de mensen in armoede? Er zijn tal van manieren om het contact te vinden met de doelgroep: van modern huisbezoek door te folderen met 'kanskaarten' tot stopperadvertenties en 'tijdscollectes'. Zichtbaarheid met concrete activiteiten, zoals maaltijdprojecten, helpt enorm en maakt ook pastores en ouderlingen die je er bij betrekt gevoelig: stimuleer in het hele netwerk een 'diaconale antenne'. In het kerkelijke netwerk zitten ook vaak mensen die werken in onderwijs, gezondheidszorg, ouderenzorg, maatschappelijk werk. Zij kunnen ook antenne zijn. En vooral: je overal bekend maken.
Een terugkerend thema in deze workshop is ook de beïnvloeding van de politiek. Veel diaconale organisaties zien dat als een taak. Tegenwoordig moet iedere gemeente elke vier jaar een beleidsnota armoedebestrijding maken. Daar is goed op in te spelen. De gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 vormen ook een belangrijk aanknopingspunt om aandacht te vragen voor armoede.

Noodfondsen

Een kerkelijk noodfonds biedt laagdrempelig tijdelijke financiële of materiële hulp aan mensen die door (familie)omstandigheden in geldnood verkeren. Kerk in Actie ontwikkelde een 'gereedschapskist' waarmee je kunt werken als je dit in je woonplaats op wilt zetten. Het opstarten van een kerkelijk noodfonds wordt daar in tien stappen beschreven.

Schuldhulp

Een inmiddels bekende en succesvolle aanpak is SchuldHulpMaatje. Sinds 2010 worden deze ondersteuners van mensen met problematische schulden overspoeld; met mensen in problemen, maar ook met maatjes. De deelnemers aan de workshop kregen een grote hoeveelheid informatie, werkwijzen en tips aangeboden om op dit terrein succesvol te zijn.

Voedselbanken

Voedselbanken zijn onafhankelijk en niet kerkelijk. Maar kerken zijn wel op allerlei manieren verbonden met de voedselbanken. Veel vrijwilligers zijn afkomstig uit het diaconale werk. Diaconieën, caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties dragen financieel bij. In kerken worden vaak acties gehouden, zoals het inzamelen van niet-bederfelijke producten voor de voedselbank. En veel uitgiftepunten van de voedselbank zijn gevestigd in kerkgebouwen.
Informatie over de werkwijze van voedselbanken, recente ontwikkelingen en haken en ogen, ervaringen met samenwerking tussen kerken en voedselbanken en mogelijkheden voor uitbreiding daarvan, kwamen aan de orde in de workshops.

Diaconale platforms

Samenwerking blijkt steeds vaker het sleutelwoord te zijn om goede ondersteuning te bieden. Met minder vrijwilligers meer problemen tegenkomen, vergt het bundelen van krachten. Je kunt verschillende deskundigheden bij elkaar brengen, elkaar steunen, de dienstbaarheid aan de samenleving vergroten en beter aan belangenbehartiging doen. Overheden en instanties vragen ook steeds meer om één kerkelijk aanspreekpunt, bijvoorbeeld rond de Wmo. In de workshop wordt volop onderschreven dat bundeling in diaconale platforms een grote meerwaarde heeft. "Het geeft ook veel meer plezier in het werk, als je het samen kunt doen", benadrukt één van de deelnemers.

De 180 deelnemers aan de bijeenkomsten kregen na afloop alle presentaties toegezonden, die ook op de website van het Knoopunt voor iedereen beschikbaar kwamen, samen met een radiouitzending over de bijeenkomsten en één van de vele artikelen die er over verschenen: dat uit Sociaal Bestek.

Samen tegen armoede

Het Knooppunt Kerken en Armoede heeft een handreiking gemaakt voor diaconale organisaties die zich inzetten tegen armoede in Nederland. De titel van deze brochure is 'Samen tegen armoede', ontleend aan de regionale bijeenkomsten die eerder in het jaar werden gehouden.

Praktische handreiking voor kerken

In plaatselijke kerken en geloofsgemeenschappen zijn duizenden actief om mensen bij te staan die door financiële nood in de knel zijn geraakt. Dat doen zij met directe hulp, een luisterend oor, begeleiding, 'empowerment', belangenbehartiging en pleitbezorging. Daar komt heel veel bij kijken. Het Knooppunt Kerken en Armoede constateerde vanuit plaatselijke diaconale organisaties een behoefte om alle aspecten die hierbij aan bod kunnen komen eens 'op een rij te zetten'. Mede met behulp van de rijke ervaring, kennis en inzet van diezelfde plaatselijke vrijwilligers, is in de handreiking 'Samen tegen armoede' geprobeerd in die behoefte te voorzien. Zowel voor 'beginners' als 'gevorderden' vormt de publicatie een bron van tips, suggesties voor aanpak, en een 'checklist' voor diaconale inzet tegen armoede in Nederland.

Onderwerpen

In de brochure komen de volgende aspecten aan bod:

- Armoede in Nederland; een korte schets van hoe armoede er uit ziet, met cijfers en feiten
- Vinden van mensen in nood
- De sociale kaart
- Mensen en middelen
- Manieren van hulpverlenen
- Houding van de hulpverlener
- Samenwerking
- Bewustwording in de kerken
- Publiciteit
- Politieke beïnvloeding

De brochure sluit af met literatuursuggesties en internetadressen.

'Samen tegen armoede' kost € 5,- De brochure werd gedrukt in een oplage van 2000 exemplaren.

Gemeenteraads-verkiezingen 2018

Op 21 maart 2018 vinden gemeenteraadsverkiezingen plaats. Voor plaatselijke kerken en hun diaconale organisaties biedt dat gelegenheid om armoede in Nederland op de politieke en maatschappelijke agenda te zetten. Beleid in het sociaal domein wordt steeds meer gemaakt en uitgevoerd op gemeentelijk niveau. Plaatselijke kerken hebben veel ervaring en organiseren veel activiteiten rond armoedebestrijding. Zij komen in die praktijk veel knelpunten tegen die ze niet zelf op kunnen lossen. Er zijn ook veranderingen in het gemeentelijk armoedebeleid nodig. Zij kunnen die naar voren brengen in verkiezingsdebatten en diverse andere gelegenheden die zich voor én na de verkiezingen aandienen.

Tips en suggesties

Het Knooppunt Kerken en Armoede heeft een handreiking samengesteld om diaconale organisaties te ondersteunen bij beleidsbeïnvloeding, in het bijzonder gericht op de komende gemeenteraadsverkiezingen. De totstandkoming van de handreiking werd voorafgegaan door een expertisebijeenkomst met een aantal sleutelfiguren uit het diaconale veld die al de nodige ervaring hebben met gemeentelijke beïnvloeding.
In het document staan suggesties voor activiteiten die ontplooid kunnen worden, en er worden inhoudelijke aandachtspunten aangereikt die naar voren kunnen worden gebracht bij die activiteiten.

De handreiking kwam beschikbaar als pdf-download op de website en werd onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief en via de kanalen van participanten en sympathisanten.

Jaarverslagen en werkplannen

In de eerste helft van 2017 kwamen een jaarverslag en een jaarrekening over 2016 tot stand. Participanten en financiers ontvingen deze stukken met het verzoek opnieuw bij te dragen. Het jaarverslag werd daarnaast verspreid naar een bredere groep geïnteresseerden uit de achterban.

In de loop van 2017 werd tevens gewerkt aan het maken van een nieuw werkplan voor de periode 2018 - 2019. Op basis daarvan, en van een bijbehorende begroting, werden de bestaande en enkele nieuwe partners geïnformeerd en gevraagd om een inhoudelijke en financiele bijdrage voor deze nieuwe beleidsperiode.

Het werkplan bevat onder meer de volgende elementen:

- Voortzetting van digitaal knooppunt met website en nieuwsbrieven.
- Handreiking gemeenteraadsverkiezingen (grotendeels al uitgevoerd in 2017)
- Voorbereiding en uitvoering van een nieuwe editie van het Armoedeonderzoek.
- Regionale expertisebijeenkomsten.
- Handreiking 'Samen tegen armoede' verder uitbouwen op de website, met meer - digitaal - achtergrondmateriaal.
- Partnernetwerk bijeenbrengen.

Aan het eind van het jaar werden ook gesprekken gevoerd over inhoud en financiering van een aanvullend project: het ondersteunen van diaconale platformen. Dit zal toegevoegd worden aan het programma van het Knooppunt Kerken en Armoede en zal met meer partners worden uitgevoerd.

Participanten en financiers

Knooppunt
Kerken en
Armoede

info@knooppuntkerkenenarmoede.nl
www.knooppuntkerkenenarmoede.nl